วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.1 January-February 2026

การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง

รุจาภัส พุ่มอยู่ [1*]
ธัญญาพร ก่องขันธ์ [2]

รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2568 แก้ไขบทความ: 27 กรกฎาคม 2568 ตอบรับบทความ: 30 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 128 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านครูผู้สอน ขณะที่ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง การบูรณาการเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ทางธุรกิจจริง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรวิชาการตลาดยังมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน และความต้องการของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของภาคธุรกิจ

คำสำคัญ: หลักสูตรการตลาด อาชีวศึกษา ปัญหาการใช้หลักสูตร ความต้องการจำเป็น การพัฒนาหลักสูตร

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
[*] อีเมล: rujaphas.ph@gmail.com
[2] อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

A Study of Opinions of Vocational Certificate Level 3 Students on Curriculum Implementation Problems and Essential Needs for Curriculum Development in Marketing at Vocational Colleges in the Lower Northern Region

Rujaphas Phumyoo [1*]
Thanyaporn Kongkhan [2]

Abstract

This study aimed to investigate the opinions of third-year students in the Certificate of Vocational Education (CVE) program regarding problems in the implementation of the marketing curriculum and the essential needs for curriculum development in vocational colleges in the Lower Northern region of Thailand. The research employed a quantitative research design. The sample consisted of 128 third-year vocational students, selected through the use of a questionnaire as the research instrument. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The findings revealed that overall problems in the implementation of the marketing curriculum were at a moderate level, with the teaching and learning management aspect showing a higher mean score than the teacher-related aspect. In contrast, the overall level of essential needs for curriculum development was high, particularly in terms of designing learning activities that emphasize hands-on practice, integrating technology, and linking learning activities to real business situations. The results indicate that the marketing curriculum requires improvement to better align with changes in the labor market and the needs of vocational students, in order to enhance learners' competencies in accordance with the demands of the business sector.

Keywords: Marketing Curriculum, Vocational Education, Problems in Curriculum Implementation, Needs Assessment, Curriculum Development

[1] Master of Education Student, Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Pibulsongkram Rajabhat University
[*] Email: rujaphas.ph@gmail.com
[2] Lecture of Curriculum and Instruction, Education Faculty, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา พัฒนาศักยภาพ ขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) เนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) และมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตของประเทศ แต่ขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานของภาคภาครัฐ หน่วยงานของเอกชน และการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังกระทบต่อการเรียนการสอนในปัจจุบัน ปรับเปลี่ยนมาเป็นการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนของประเทศให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 54 กำหนดไว้ว่า “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ โดยจัดให้คนไทยทุกคนมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีในทุกด้านและสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีหลักความคิดที่ถูกต้อง มีทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555-2569 คณะกรรมการการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้านการยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษาในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน โดยส่งเสริมคุณภาพและสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructionism, Project Based Learning Authentic Assessment การเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์จากการเรียนในสถานที่จริง/สถานการณ์จริงบูรณาการ ใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน สนับสนุนความพร้อมในด้าน Hardware สื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการประกวดสื่อ/สื่อออนไลน์ และจัดตั้งวิทยาลัยต้นแบบการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน ในระดับผู้เรียน มีการยกระดับความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ (Function Competency) โดยใช้ V-NET การประเมินด้านมาตรฐานวิชาชีพ และการประเมินระดับห้องเรียน สร้างเสริมทักษะอาชีพในอนาคตด้วยกิจกรรมองค์การวิชาชีพ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วิถีประชาธิปไตย ความมีวินัย เสริมสร้างทักษะชีวิต ความสามารถด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ การเป็นผู้ประกอบการพัฒนาทักษะการคิดบนพื้นฐาน Competency Based Technology Based Green Technology และ Creative Economy (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561)

หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรคือสิ่งที่นำเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่าหลักสูตร คือ หัวใจของการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาย่อมดำเนินไปไม่ได้ ความสำคัญต่อการเรียนการสอนนั้น คือการนำหลักสูตรไปแปลงเป็นภาคปฏิบัติจริง ๆ เหมือนกับการที่ช่างลงมือสร้างบ้านโดยการตอกเสาเข็มทำฐานรากก่อโครงสร้างและส่วนอื่น ๆ จนเป็นบ้านขึ้นมาในที่สุด ช่างต้องอาศัยแบบแปลนช่วยในการก่อสร้างฉันใด ผู้เรียนผู้สอนก็จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการเรียนการสอนฉันนั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่ง และจำเป็นที่ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจด้วย (ตุนีย์ ภู่พันธุ์, 2546) ดังนั้นการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้ การจัดการศึกษาที่ดีจึงควรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมของผู้เรียน หลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมอยู่เสมอ

การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เป็นการนำสมรรถนะในงานอาชีพตามระดับวุฒิวิชาชีพมากำหนดมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชาในหลักสูตรระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา และพัฒนารายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องตามนโยบายยุทธศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมทั้ง

ความต้องการกำลังคนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี นอกจากนี้อาจจะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรเพิ่มเติมในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของงานอาชีพต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

ในการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร พิจารณางบประมาณอาคารสถานที่ว่าพอเพียงหรือไม่ การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรจะดำเนินการโดยวิธีใด การวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสมเนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทต่างกันความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งมาจากพื้นฐานครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกัน มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้นการวางแผนการบริหารหลักสูตรจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) กล่าวว่า ประเด็นที่ส่งผลต่อปัญหาด้านหลักสูตรสถานศึกษา คือ การบริหารหลักสูตร เนื่องจากครูผู้ใช้หลักสูตรยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในสาระของหลักสูตร หลักสูตรไปไม่ถึงผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา การขาดแคลนงบประมาณในการบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับที่ สันติ บุญภิรมย์ (2552) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการ จุดอ่อนและข้อบกพร่องในด้านหลักสูตรไว้ว่าขาดการบริหารหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนจากบริหารสถานศึกษาและระดับสูงไม่เพียงพอ ที่สำคัญผู้บริหารให้ความสนใจกับงานอื่น ๆ ของสถานศึกษามากกว่าวิชาการ และสถานศึกษาให้ความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรสังคมอื่น ๆ ในการพัฒนางานวิชาการน้อย

ปัญหาการใช้หลักสูตรของวิชาการตลาดในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากบริบททางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และพฤษติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เนื้อหาในหลักสูตรบางส่วนล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนยังเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ นอกจากนี้หลักสูตรบางแห่งยังขาดการบูรณาการความรู้ด้านดิจิทัล การตลาดเชิงวิเคราะห์ และการตลาดอย่างยั่งยืน ส่งผลต่อคุณภาพการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากปัจจัยข้างต้น พบว่า แม้จะมีการผลักดันและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้จริง เช่น ความเข้าใจของครูผู้สอน ความพร้อมของสถานศึกษา รวมถึงความไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อพัฒนา

หลักสูตรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ทันต่อการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ให้ตรงต่อความต้องการของผู้เรียน สถานประกอบการและนโยบายของวิทยาลัยอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีวศึกษา

หลักสูตร (Curriculum) หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอนและการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (Taba, 1962) สำหรับการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เป็นหน่วยงานหลักที่จัดทำและกำหนดกรอบหลักสูตรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคน โดยให้สถานศึกษานำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเอง

ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการตลาดมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถวิเคราะห์ตลาด วางแผนการขาย ใช้เครื่องมือการตลาดดิจิทัล และดำเนินงานด้านธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรจะมีคุณภาพได้ จำเป็นต้องมีการใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Trilling & Fadel, 2009) โดยผู้เรียนควรเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Learner-Centered) และครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning, Problem-Based Learning (PBL) และ Project-Based Learning (PjBL) ถูกนำมาใช้แพร่หลายในการจัดการศึกษาด้านอาชีวะ เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งเหมาะสมกับวิชาการตลาดที่ต้องอาศัยทักษะการวางแผน การนำเสนอ และการทดลองวางกลยุทธ์การขาย

ทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

รายงานของ World Economic Forum (2023) ระบุว่า ทักษะที่สำคัญสำหรับแรงงานในยุคปัจจุบันประกอบด้วย ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Digital Literacy) และทักษะการบริหารจัดการตนเอง (Self-Management) ดังนั้นหลักสูตรอาชีวะโดยเฉพาะสายการตลาด จึงควรออกแบบให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนและพัฒนา 4 ทักษะนี้ผ่านกิจกรรมในห้องเรียน และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ ศิริวรรณ สมศรี (2564) พบว่า ปัญหาในการใช้หลักสูตรอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และขาดการพัฒนาเชิงระบบของครูผู้สอน ขณะที่งานวิจัยของ วรรณา แสงจันทร์ (2565) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรการตลาดคือการบูรณาการเทคโนโลยี การเพิ่มการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและการจัดทำหลักสูตรร่วมกับภาคธุรกิจ

นอกจากนี้ งานวิจัยของ บุญทัน ดวงเดือน (2563) ยังเน้นย้ำว่า การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาควรมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น ภาคเหนือตอนล่าง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ดังภาพที่ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ปัญหาด้านการใช้หลักสูตรของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง
   1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน
   1.2 ด้านครูผู้สอน
2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง
   2.1 ด้านการออกแบบกิจกรรมหลักสูตรวิชาการตลาด
   2.2 ด้านการวัดและการประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการตลาด ในพื้นที่เขตภาคเหนือตอนล่าง รวมทั้งสิ้น 128 คน โดยแบ่งออกเป็น วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก จำนวน 24 คน วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย จำนวน 29 คน วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิจิตร จำนวน 5 คน วิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ จำนวน 48 คน และวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 22 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชีพชั้นปีที่ 3

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ปัญหาการใช้หลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่
   1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน
   1.2 ด้านครูผู้สอน
2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่
   2.1 ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร
   2.2 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพการทำงาน ฯลฯ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรการตลาด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวของ Likert ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อยู่ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกลุ่มจังหวัดเป้าหมาย และขออนุญาตเพื่อแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลภายในระยะเวลา 30 วัน ทั้งแบบสอบถามที่แจกด้วยตนเอง และแบบสอบถามออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์ม Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยตีความคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ เพื่อแปลผลว่าอยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด”

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ความคิดเห็น	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ	ลำดับ
1	ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง	2.42	0.91	น้อย	2
2	ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง	3.88	0.86	มาก	1
รวม		**3.15**	**0.89**	**ปานกลาง**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.15, S.D.=0.89) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.86) จัดเป็นลำดับที่หนึ่ง ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 2.42, S.D. = 0.91) จัดเป็นลำดับที่สอง

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าการใช้หลักสูตรในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องความรู้และความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ ซึ่งยังขาดความแม่นยำ ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ หลักสูตรยังมีเนื้อหาที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยี AI เข้ามามีบทบาทในทุกภาคส่วนของธุรกิจ อีกทั้งยังพบว่าหลักสูตรขาดการเชื่อมโยงกับชุมชนและสถานประกอบการจริง

ส่งผลให้นักศึกษาไม่ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงมากเท่าที่ควร จำนวนครูผู้สอนด้านการตลาดยังมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ขณะเดียวกัน สื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์เทคโนโลยีในสถานศึกษาก็มีจำนวนจำกัดและล้าสมัย ไม่สามารถรองรับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้เพียงพอ

ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร พบว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ตลาดแรงงานจริง และสอดคล้องกับนโยบายและแนวโน้มของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะด้านการตลาดดิจิทัล การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ และมีระยะเวลาการฝึกงานที่ยาวนานขึ้น เช่น ตลอดหนึ่งปีการศึกษา รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ประกอบการในการออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นต้น

ด้านของการพัฒนาครูผู้สอน ควรมีการอบรมเสริมความรู้ให้ครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผู้ที่ขาดประสบการณ์ด้านการตลาด รวมถึงควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักศึกษา ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งควรทำงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา

จากปัญหาและความต้องการดังกล่าวข้างต้น เห็นควรให้มีการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดให้ทันสมัย มีความสมดุลระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ เชื่อมโยงกับภาคธุรกิจ และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ควรทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในโลกธุรกิจอย่างเข้มข้น และควรเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาถ่ายทอดความรู้เสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้แก่ทั้งครูและนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนวิชาการตลาดในระดับอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุของปัญหาในการใช้หลักสูตรมาจากโครงสร้างหลักสูตรที่ยังไม่ทันสมัย ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากบทที่ 2 ว่าหลักสูตรต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) พบว่า 1) สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการใช้

หลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะเทคโนโลยี การทำงานร่วมกัน และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจและแนวทางพัฒนาหลักสูตรของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พวงเพชร จินดามาศ และภิรดี วัชรสินธุ์ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรการวัดและประเมินผลสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในระดับอาชีวศึกษาผ่านระบบออนไลน์ มัลติแพลตฟอร์ม พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมผลการศึกษาพบว่าผู้สอนในปัจจุบันจำเป็นต้องมีสมรรถนะในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องมีความสามารถที่จะออกแบบและปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลจากเดิม เพื่อนำไปสู่การตัดสินผลการเรียนและพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และเป็นไปตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แต่ปัจจุบันผู้สอนคงเน้นการสอบทั้งปรนัยและอัตนัย การทำรายงานการฝึกปฏิบัติจริง ในส่วนของการกำหนดแนวทางในวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติตามสภาพจริง ผู้สอนยังขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดและประเมินผลทำให้ไม่สามารถวัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาตามสภาพความเป็นจริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาการตลาดและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่างตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างทั้งในด้านความทันสมัยของเนื้อหา ความสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี รวมถึงความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนในการนำหลักสูตรไปใช้ และข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนการสอนและการเชื่อมโยงกับสถานประกอบการจริง

ในขณะเดียวกัน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนมีความต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของ

ตลาดแรงงาน เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การบูรณาการเทคโนโลยีและทักษะด้านการตลาดดิจิทัล รวมถึงการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างแท้จริง

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการตลาดให้มีความเหมาะสมกับบริบทปัจจุบันและอนาคต เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย โดยยึดแนวทางพัฒนาทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

2. ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษา

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการออกแบบและประเมินหลักสูตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการและศิษย์เก่าเพิ่มเติม เพื่อให้ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการหลักสูตรของวิทยาลัยในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จที่สามารถนำมาปรับใช้ได้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ตุนีย์ ภู่พันธุ์. (2546). *หลักสูตรสถานศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงเพชร จินดามาศ, และภิรดี วัชรสินธุ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 10*(1), 45–58.

บุญทัน ดวงเดือน. (2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือ. *วารสารครุศาสตร์อาชีวศึกษา, 18*(2), 33–50.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้าที่ 1-90.

วรรณา แสงจันทร์. (2565). *แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา.* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยพะเยา (UP01334).

ศิริวรรณ สมศรี. (2564). ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษา. *วารสารการศึกษาปฐมวัยและอาชีวศึกษา, 9*(1), 21–35.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและปัญหาในทางปฏิบัติ. *วารสารบริหารการศึกษา, 7*(2), 67–74.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). *นโยบายและแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555–2569*. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ.* สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580).* สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการจัดทำและบริหารหลักสูตรสถานศึกษา.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.* สำนักงาน.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice.* Harcourt Brace and World.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times.* Jossey-Bass.

World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023